

TABIATSHUNOSLIK YOKI O`QISH DARSLARIDA O`TKAZILADIGAN O`QUV PREDMETI

Mardiyeva Nigora To'lqin qizi

Samarqand viloyati Narpay tumani 31-umumiy o'rta ta'lim maktabida

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annontatsiya: O`quvchilarga bahor, yoz, kuz, qish fasllari mavzusi asosida rasm chizdirilganda, albatta, ular haqida o`quvchilarga kerakli ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'z: tabiatshunoslik, predmet, integratsiyalash, ajrata olmaslik

Ushbu mavzular tabiatshunoslik yoki o`qish darslarida o`tkaziladigan o`quv predmetining o`ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda tushunchalar beriladi. Yagona mavzu asosida dars o`tilgach, turli predmetlardan o`quvchilarga o`zaro hamohang bilim berilishi tabiiydir. SHunday ekan, o`z-o`zidan mazkur mavzularni yaxlit asosda uyg`unlashtirish kerakmi? – degan savol tug`iladi. Tasviriy san'at darslarni boshqa fanlarga uyg`unlashtirish qulayroq. CHunki ushbu darsdagi mashg`ulot turlari, uyg`unlashgan darslarda bajarilishi lozim bo`lgan mashq turlaridan iborat. Sababi, tasviriy san'at [darslarida](#), mavzu asosida rasm ishlash jarayoni ikki turga bo`linadi:

- Mavzu asosida rasm ishlash;
- Adabiy asarlarga rasm ishlash.

Mavzu asosida rasm ishlashda yil fasllari, bayramlar yoki tadbirlar nazarda tutilsa, adabiy asarga oid rasm ishlashda esa, ertak, hikoya she'r kabilar asosida sur'atlar chiziladi. SHunday ekan o`qish tabiatshunoslik darslaridagi mavzular aynan shu mavzularni o`zida mujassamlashtirgan. Masalan, «Bahor», «Kuz», «qish» kabi mavzular o`qish tabiat, tasviriy san'at o`quv predmetlari dasturidan o`rin olganligi uchun ularni o`zaro integratsiyalash mumkin. Bu bilan o`quvchilar

har bir darsni to'la o'zlashtirishga erishadilar. Boshlang'ich sinflarda har bir o'quv predmetini integratsiyalashning natijasida, o'quvchilarning nutqini o'stirishga erishish mumkin. Hattoki, tasviriy san'at darslarini uyg'unlashishi ham aynan, nutq o'stirishga qaratilgan. Tasviriy san'at va ona tili darslarida fanlararo aloqalar samarali bo'lishi mumkin. Ular o'quvchilarda nutq va tasviriy san'at qobiliyatini rivojlantiruvchi integratsiyani ta'minlaydi. Har qanday bolaning psixik ruxiyatida ijodiy shaxsga xos muhim xususiyatlarni ko'rish mumkin. Ammo bolalarning ijodiy faoliyati bilan kattalar ijodiy madaniyati namunalariga teng nazar bilan qaramaslik lozim, biroq ijodiy imkoniyatlarni ham e'tiborga olish muhimdir. Shuni aytish joizki, asosan ko'pchilik o'quvchilarda o'quv materialini egallashdagi qiyinchilik tafakkurning xususiyatlarini yetarli darajada shakllantirilmaganligi bilan tushintirish mumkin. Masalan, tahlil qila olmaslik, taqqoslash, umumiydan asosiysini ajrata olmaslik, faollikning yetishmasligi, uyatchanlik, tafakkurning egiluvchanligi va boshqalar. Aynan integratsiyalashgan mashg'ulotlardagi mavzularga oid didaktik o'yinlar o'quvchilarni fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan. Bu o'yinlarni dars vaqtida charchoqni tushurish diqqatni jamlashda qo'llash mumkin. Ular o'qish va dam olishni to'g'ri tashkil qilishga, mashg'ulotlarda o'quvchilarning emotsional qobiliyatini ko'tarishga yordam beradi. Guruhiy o'yinlar esa bolalarda o'zaro tushunish, hurmat bir-biriga ishonchni rivojlantirishga qaratilgan.

Idrok jarayonini rivojlantiruvchi o'yinlar.

1. Rasmlar tahlili. [Oddiydan murakkablashtirib](#), bolalarga xilma-xil rasmlar ko'rsatiladi (2-3 daqiqa) keyin rasmlar olib qo'yiladi bolalarga rasmlarda nima ko'rganliklarini hikoya qilib berish so'raladi. Bu o'yin idroknigina emas, ko'rgazmali xotira, nutqni rivojlantirish, kuzatuvchanlikni oshirish omili ham bo'lishi mumkin. Bu o'yindan asosan o'qish, ona tili, tabiat darslarini uyg'unlashtirganda foydalanish mumkin sanaladi. Tanlangan rasmlar o'tilayotgan mavzuga oid bo'lishi lozim.

2. Tovush sonini aniqlash o'yini.

O`qituvchi qalam bilan bir necha marta stolni taqillatadi. Bola necha marta urilganligini sanab, aytib berishi kerak.

3. Sehrli tomchi. Bir varoq qog`ozga bir tomchi rang tomgizilib, qog`oz buklanadi. O`quvchilar tomchini nima o`xshashligini aytib berishlari zarur. Eng ko`p predmet nomini aytgan bola g`olib hisoblanadi.

4. Rasmni davom ettir. Har bir o`quvchida qog`oz va qalam bo`lishi shart. Birinchi o`quvchi qandaydir rasmni chizishni boshlaydi. Keyingi o`quvchi boshlangan rasmni nima ekanligini aytib, uni davom ettiradi. O`yin mana shu tarzda to ishtirokchilar chizilayotgan rasimga biror bir qo`shhimcha kirita olmaguncha davom ettiriladi. Rasimga so`ngi nuqta qo`ygan ishtirokchi g`olib hisoblanadi. Bu o`yinni sinf taxtasida yoki guruh-guruh qilib aylana holda o`tirgizib qo`yilgan o`quvchilar o`rtasida o`tkazish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Tovush sonini aniqlash” **2006**
2. “bolaning psixik ruxiyati” **2021**
3. “fikrlashni rivojlantirish” **1999**